

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Светла Кирилова Черпокова-Захариева,
преподавател в Катедра по история на литературата и сравнително литературознание
към Филологическия факултет на
Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

за материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност „доцент“
на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

по област на висше образование 2. Хуманитарни науки
професионално направление 2.1. Филология (Антична и западноевропейска литература:
сравнително литературознание)

1. Общо представяне на процедурата и кандидатите

Със заповед № Р33-2669 от 15.06.2018 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определена за член на научното жури на конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Антична и западноевропейска литература: сравнително литературознание). Конкурсът е обявен в Държавен вестник, бр. 33 от 17.04.2018 г., и в интернет-страницата на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ за нуждите на катедра „История на литературата и сравнително литературознание“ към Филологическия факултет на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“.

В конкурса за „доцент“ участници са: гл. ас. д-р Дияна Василева Николова-Багалева и гл. ас. д-р Младен Цветанов Влашки. И двамата са преподаватели с дългогодишен стаж от катедра „История на литературата и сравнително литературознание“ към Филологическия факултет на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“.

Съгласно изискванията бих искала да потвърдя, че предоставените от двамата кандидати комплекти с материали на хартиен носител са в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включват всички необходими документи. И двамата кандидати са представили публикуван хабилитационен труд, статии по темата на хабилитационния труд и други публикации в областта на конкурса.

Гл. ас. д-р Дияна Василева Николова-Багалева е предоставила монография „Транспозиции на пасторалното“ (УИ „Паисий Хилендарски“, Пловдив, 2018) с характер на хабилитационен труд и 8 статии по темата на труда, от които една на английски, издадена в Пловдив. Предложени са още 12 други публикации в областта на конкурса. От тях бих изключила две – „Делото на Кирил и Методий в перспективата на съвременната постмодерна образователна ситуация“ (2014) и „Преподаването на литература в българското училище – съвременни методи и иновативни стратегии“ (2015), тъй като не мисля, че са в тясна връзка с областта на

конкурса (антична и западноевропейска литература и сравнително литературознание). Като цяло предложените публикации са резултат от участия в конференции и в юбилейни сборници, посветени на значими фигури в българското научно пространство. В основната си част те демонстрират научното вдаване в един основен изследователски обект – пасторалното и неговите вариативности, на което е посветен и хабилитационният труд на гл. ас. д-р Дияна Николова-Багалева, както и на разискването на интердисциплинарни проблеми, свързани с музика и изобразително изкуство.

За участие в конкурса гл. ас. д-р Младен Цветанов Влашки е предложил 14 публикации. Те са разпределени в четири категории: публикуван хабилитационен труд – монография със заглавие „Рефлексии на виенската модерност в българската литература от края на XIX и началото на XX век“ (ИК „Хермес, 2018); публикации, свързани с тематиката на изследването – 7 на брой, от които три са в чуждестранни издания (Мюнхен-Берлин, Сегед и Санкт-Петербург) на немски, български и руски език; други студии и статии от областта на конкурса – четири статии, от които една на немски, издадена във Виена; учебници и учебни помагала – учебник по литература за българското училище за 9. гимназиален клас, в който според учебно-образователните стандарти на Министерството на образованието и науката се изучава антична и средновековна литература, и книгата „Западноевропейска литература. Анализи и материали за 10 клас“ със статут на учебно помагало, одобрено от МОН.

Освен изброеното и двамата кандидати прилагат списъци с равностоен брой учебници и учебни помагала за българското училище (прогимназиален и гимназиален етап), в които са съавтори.

2. Кратки биографични данни на кандидатите и обща характеристика на дейността им

Тъй като по-обстойното запознаване с биографичните данни на кандидатите е право на рецензентите, тук ще се спра само на избрани моменти, които хвърлят допълнителна светлина върху участниците в конкурса. И двамата са завършили езикови гимназии. Това предопределя доброто владеене на руски език от страна на гл. ас. д-р Дияна Василева Николова-Багалева (завършила руска езикова гимназия) и на немски език – на гл. ас. д-р Младен Цветанов Влашки (завършил немска езикова гимназия). Това до голяма степен отрежда и езика на източниците, които използват в своята изследователска работа. Гл. ас. д-р Дияна Николова-Багалева чете литературни текстове и научни изследвания предимно на руски и това е видно най-вече от хабилитационния ѝ труд, където френските текстове, с които работи, са дадени и на руски и/или са сверени по руски извори. Гл. ас. д-р Влашки се ориентира към изследователски територии, разположени в немскоезична среда. Предимство в неговия слу-

чай е, че работи с текстовете, които проучва, в оригинал и без посредници. Доброто владение на езика и познаването на съответните му култури му дава преимуществото да извършва проучванията си на място, ползвайки архиви и библиотеки. Тези констатации почиват не само върху конкретните предоставени материали по конкурса, а и на дългогодишните ми наблюдения върху изследователската работа на двамата.

И двамата кандидати са завършили специалност „Българска филология“ в Пловдивския университет. По отношение на образователните степени и допълнителната квалификация предимствата са на гл. ас. д-р Младен Влашки, който има и магистърска степен по философия от Университета Залцбург (1992-1994) в рамките на специализация с австрийска национална стипендия „Франц Верфел“ в Залцбургския и във Виенския университет.

Преподавателската работа на гл. ас. д-р Дияна Николова-Багалева е изцяло ситуирана в ПУ „Паисий Хилендарски“ с изключение на периода 1994-1996 г., когато е и хоноруван преподавател по Антична и западноевропейска литература в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“. За разлика от нея гл. ас. д-р Младен Влашки освен в ПУ „Паисий Хилендарски“, води лекционни курсове за бакалаври и магистри във Филиалите на Пловдивския университет в Кърджали и Смолян, в Шуменския университет, в Нов български университет – Пловдив, в Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство (АМТИ), провежда педагогически специализации във връзка с държавно-образователните стандарти на Министерството на образованието и науката. Гост-лекторствата на двамата кандидати в чуждестранни университети са почти равностойни – 10 за гл. ас. д-р Младен Влашки със значително по-голямо разнообразие от приемащи университети (Дрезден, Хумболт университет, Гьотинген, Болоня, Будапеща и др.) и 7 за гл. ас. д-р Дияна Николова-Багалева (Бърно, Болоня, Гьотинген, Будапеща, Дрезден). По отношение на научното ръководство на дипломанти гл. ас. д-р Дияна Николова-Багалева има предимство със седем дипломанти срещу трима на гл. ас. д-р Младен Влашки. От собствен опит обаче зная, че диспропорцията произтича от факта, че специалностите (български и английски, български и корейски, лингвистика и информационни технологии например), на които гл. ас. д-р Младен Влашки преподава, обичайно при избора си на дипломна теза се ориентират към езиците, които изучават, и рядко правят дипломни работи в областта на античната и западноевропейската литература.

Участията на двамата кандидати в научно-изследователски проекти като брой са равностойни. Проектите, в които гл. ас. д-р Дияна Николова-Багалева е включена, са с научно-изследователски характер. Проектите на гл. ас. д-р Младен Влашки са свързани с приложно-практическа дейност. Насочени са към работа със студенти и към ранната им професионална ориентация, нещо, което намирам не само за съзвучно с актуалните образователните тенден-

ции, според които е необходимо да се търсят и прокарват преки пътища между университета и бизнеса, но и за напълно отговарящо на критериите за академичната длъжност „доцент“, за която един от най-съществените моменти е връзката между научна работа и преподаване.

Сред изброените допълнителни активности важно е да се открият страни от дейността на кандидатите, които ги разкриват не само в тясно университетска среда, но и в ролята им на представителни фигури за университета и на негови медиатори. В това отношение присъствието на гл. ас. д-р Дияна Николова-Багалева е скромно. Освен съавторството ѝ в учебници и учебни помагала и тясното ѝ сътрудничество с едно българско издателство, тя отбелязва включването си в три редакционни колегии, отнасящи се за три издания. Едното е от сборник от научната конференция „Моцарт – литературни сюжети, тематизации и контексти“ (2008), а другите две са сборници от студентски конференции (2009 и 2012).

Гл. ас. д-р Младен Влашки за разлика от гл. ас. д-р Дияна Николова-Багалева има значително присъствие в културното пространство и успешно изпълнява мисията на университетския преподавател да образова и да разпространява знанието не само в университетските аудитории. Той е създател и редактор на няколко книжни поредици, ориентирани към рецепцията на западноевропейската литература у нас и към разбирането на литературната творба; член е на редакционната колегия на поредици „Съвременна класика“ и „Избрани романи“ на едно от водещите български издателства; основател и издател е на списание „Страница“; водещ е на авторско предаване за книги и литература по БНР-Пловдив. Превежда от немски език множество книги на немски и австрийски автори в сферата на художествената и научната литература. Носител е на редица престижни награди, сред които Национална награда „Осма муза“ и награда „Сирак Скитник“ за образователно радиопредаване, Награда „ПЛОВДИВ“, Национална награда „Хр. Г. Данов“ и още други.

3. Приноси на предложените за конкурса научни публикации на кандидатите

Основните научни публикации на кандидатите, предложени за конкурса, гравитират около хабилизационните им трудове, издадени в книги през настоящата 2018 г. Затова и вниманието върху приносите ще бъде съсредоточено именно върху монографиите на кандидатите. По-обстойното и задълбочено коментиране на двата труда ще оставя на рецензентите, а тук ще се спра на отделни моменти, привлекли вниманието ми в хода на четенето.

Книгата на гл. ас. д-р Дияна Николова-Багалева „Транспозиции на пасторалното в Бел епок“ е издадена от Университетското издателство „Паисий Хилендарски“. Тя респектира със своите 404 страници, в които са поместени увод, шест глави, епилог, наречен „Вместо епилог“, и библиография. Още съдържанието впечатлява с модерната си визия и подредба,

характерна за съвременните изследвания, в които чрез фрагментирането на научния обект на сами по себе си значещи сегменти се конструира цялото. Библиографията е разположена на 36 страници и включва литературни произведения, мемоари, писма, научни изследвания на широк набор от езици – преобладаващо френски и английски, немски и руски. Изследването респектира и с амбицията си детайлно да запознае читателя с всеки един от героите си, използвайки почти равноредно основния текст и текста под черта, при това с множество препратки към източници, привеждайки също цитати на френски, английски, руски, латински и старогръцки. Обещанието, което читателят „получава“ при първото си запознанство със съдържането на книгата, че го очаква безпроблемна разходка из парижките предградия, емблематични клубове, градини и *loci amoeni*, някак в хода на сюжета на изследването се оказва подвеждащо. Все по натрупващата се информация, списъци с източници, цитати на езици „от след Вавилон“ и настоявания, че „този въпрос е разгледан и от...“, вместо да дадат плътност на изследването, да демонстрират неговата коректност и стремеж към дълбочина, провокират въпроси от рода на: кои са реалните източници на тази всеинформираност, как са четени обемни текстове на френски и английски, за да бъдат адекватно коментирани и цитирани, защо често отпратката е просто към книга, а не към определена статия или още по-добре – към конкретна страница, защо един автор веднъж се цитира по руско издание, а друг път – по оригинала (френски или английски)? Ще спестя множеството примери за подобни разминавания, на които съм се натъкнала, като ще се огранича само с няколко. Единият от тях бих нарекла „казуса Льофевр“, но по негов модел могат да се конструират и други (например за Валтер Бенямин, Бюъл, Патерсън). Става въпрос за случаи, в които явно се работи по руските преводи на Льофевр, но се цитират и френските му издания паралелно с тях, а и самостоятелно. В библиографията Льофевр присъства и на двата езика, при това с дублиращи се текстове. Няма нищо по-естествено трудовете му да бъдат прочетени на достъпен език за автора на хабилитационния труд, но не виждам причина за създаването на привидности, че е ползван и на оригинал. Споменатият Валтер Бенямин се цитира многократно, веднъж по български източници, друг път – по английски, а в някои случаи се дават и двата. Това също не е порок, но учудване буди всеки път различния начин на отправане към „Аркадия проект“, включително и веднъж като *Walter Benjamin. Arcades, Kla, 8*. Не виждам също защо текстове трябва да бъдат представяни в оригинал на френски паралелно с руския им превод, при условия че не се коментират преводачески техники или някакви специфични езикови особености, видими само на руски. Този тип забележки биха могли да се окачествят като дребнави, ако подобни случаи нямаха известна притеснителна честотност.

Някои изрази и последователности в изброяването на имена и явления повтарят подобни при други изследователи, макар не точно в същата поредност или не съвсем в същия контекст. (Например в хабилитационния труд се говори за „членовете на клубовете на Хидропатите, Фюмистите, Ирсюитите, Аморфите, Инкохерентните“, подредени по сходен начин като в статия на Евгения Динкова, иначе цитирана 55 страници по-късно.) Някои съвпадение бих определила като следствие от „муки слова“, при което чужди изрази са напаснати към собствения наратив. Така например в статията си „Разрушение пасторальных топосов в поэзии У. Вордсворта“ Н. В. Забабунова коментира известно изследване на Патерсън за разделението на soft pastoral и hard pastoral, като обяснява единия вид пасторал с характерното състояние на медитация на лирически герой („медитацию лирического героя“). Същата класификация е налична и в труда на кандидатката, като цитирането обаче този път е директно по английското издание на Патерсън (Patterson 1987), посочено и от Забабунова, и също се говори за „медитативното състояние на героя“. Вероятно е изразът да е дошъл директно от Патерсън, но защо тогава не е посочена страницата? Възможният пропуск обаче не обяснява сходната посока на изследване на Уърдсуърт за „рушащия се свършен и хармоничен буколически свят“ (хабилитационен труд). Иначе самата Забабунова се появява в бележка под черта изброена с още 17 автори и с отправка към библиографията, но към друга нейна статия, свързана с Пушкин, а тази за Уърдсуърт отсъства.

Като пример ще приведа още един случай. В статията си „Идиллия Андре Шенье. После слово к сборнику Буколики и идиллии Андре Шенье“ Тамара Жужгина-Аллахвердян говори за „амебейный дискурс“, свойствен за поезията на Шение. За „амебеен дискурс“ говори и гл. ас. д-р Дияна Николова-Багалева в коментарите си за Шение, съпоставяйки го с Калимах, Теокрит, Бион, Мосх, Вергилий, автори, през чието творчество и Тамара Жужгина-Аллахвердян анализира Шение. Разбира се, бих допуснала, че всяко обсъждане на Шение изисква призоваването точно на тези автори и то в определен ред. Иначе статията на Жужгина-Аллахвердян не присъства в книгата на гл. ас. д-р Дияна Николова-Багалева. Някои имена и заглавия също будят въпроси по повод изписването си. Веднъж са дадени на латиница, друг път – на кирилица, а трети случаи – и на двете. Интересно е също защо се говори за „Павел и Виржини“ (може би по френски образец или по руски източник), а не „Павел и Виргиния“, както е прието на български. Трябва да се отчете обаче, че в сравнение с предишни проекти на хабилитационни трудове, предложени от кандидатката, настоящият е в значителна степен изчистен от подобни външни шумове, или по-вероятно – те са туширани, като са останали в сянка.

Още нещо по повод обема на работата. Позволих си въз основа на електронния вариант, който ми бе предоставен, да проверя какво е реалното състояние на обема, още повече, че бележките под черта имат застрашителен брой и големина, както на отделни страници, така и в границите на цялото. Прехвърлянето на бележките под черта в края на текста доведе до установяване на приблизителен обем от 275 страници за основния текст, а за бележките – близо 100 страници. (Разбира се всяко преформатиране носи разлика от +/- 5 страници, особено при подобни обеми.) Лично на мене близо 80% от бележките под линия ми се струват информативни, нефункционални, т.е. не са свързани с основните тези, и са по-скоро в стил Уикипедия. Бих попитала какъв е смисълът читателят да получи от този труд информация като тази в бележка 110, чието съдържание ще си позволя да приведа изцяло:

110 Д. Хилберт, Основи на геометрията (1899). През 1886 година Хилберт е в Париж – най-активния по това време математически център, където работят учени като А. Поанкаре, Ш. Ермит. През 1900 година е в Париж на Втория международен конгрес на математиците, провеждан в рамките на Световното изложение, председателства секцията по алгебра и докладва своите 23 математически проблема. Дълги години работи с Х. Минковски, а след 1912 година и с Айнщайн (по общата теория на относителността). През 1909 година докладва идеите си относно евклидовото пространство, т.нар. хилбертово пространство, което Сергей Доронин дефинира така: пространство на състояния на системата, множество от възможните ѝ състояния, което се задава чрез набор от собствени (базисни) състояния на системата, интересувачи ни в някакъв конкретен случай“. Квантовата теория се гради върху идеята за Хилбертово пространство. Вж. Хилберт; 1978; Риид 1973; Доронин 2007.

Друг е въпросът също дали цитираният и явно използваният като източник във връзка с квантовата теория Сергей Доронин е най-подходящият източник за това? И каква е връзката между хилбертовото пространство, пасторала и Бел епок – основният текст така и не доизяснява.

Тази всеобяснителност поставя и въпроса кой е същинският адресат на текста? Ако той е отправен към специалисти, те нямат нужда от обяснения кои са например Телеф, Милет, бог Пан и други. Ако е текст за неспециалисти, то те биха се препънали в цитатите на френски, останали непреведени, и в различните заигравания с латински/гръцки думи и изрази. Обемът на библиографията също е необозрим (около 600 заглавия и електронни източници). Вероятна причина за набъбването е, че един и същи текст „е ползван“ на няколко езика. А усещането е за повече работа пред компютъра, отколкото за смиреното четене в библиотека.

На фона на този обемен труд книгата от гл. ас. д-р Младен Влашки „Рефлексии на виенската модерност в българската литература от края на XIX и началото на XX век“ изглежда скромна и някак рехавя със своите „само“ 200 страници. Библиографията също е „кратка“, само осем страници, при това на шрифт значително с по-ситен размер от нормалния. Съдържанието не дава обещания за модерност, напротив, вписва се в един класически стил на представяне на научния обект, като включва уводни думи и заключение, кратка въвеждаща концептуално-теоретическа част, където се очертава контекстът – теоретически и литературно-исторически. Следват два изследователски фокуса, всеки от които е разгърнат в по пет

части, като помежду им е налице съзнателно търсената симетричност в представянето. Тя ги сближава по методологически принцип, което позволява да се успоредят приликите, раздалчаванията и контрастите помежду им. Тази двудрена композиция постига нещо много повече от открояването и коментирането на двама значими медиатори на Виенския модерен в българския модернизъм – проф. Иван Шишманов и Теодор Траянов – чрез очертанятията на фигурата на „учения“ и на „поета“. Подходът на представянето им предлага алгоритъм, по чийто стъпки да се реконструират и други фигури – посредници – не само между виенската и българската модерност, но и в посока на други рецептивни полета и култури. Бих нарекла този метод на интерпретация „разслояване на културните пластове при проучване на рецепция“ за отличаване на различни модуси на възприемане на/повлияване към чуждата култура и бих го приложила в научните си занимания. Бих предложила при едно бъдещо разширяване на темата, тя да бъде разгърната с още примери на „посредници“ – български музиканти, художници, обществени фигури, чрез които да се съгради една още по-цялостна картина на инфилтрациите между българския и виенския модернизъм и да се апробира още веднъж надеждността на заложения в хабилитационния труд метод.

Що се отнася до приносите на избраните теми на двамата кандидати, смятам, че и двете теми отварят нови полета в българското литературознание. Темата, който изследва гл. ас. д-р Дияна Николова-Багалева точно в аспекта „пасторал – Бел епок“ не е поставяна, макар че още преди време проф. д.ф.н. Клео Протохристова въведе отношението „пасторал – XX век“ със студии като „За плажа, за пасторала и за един възможен поглед към културата на XX век“. В тази връзка подхващането на този проблем от гл. ас. д-р Дияна Николова-Багалева виждам като един вид опит да се върви „по следите на учителя“. Специално труда на гл. ас. д-р Младен Влашки определям като приносен за българската култура, поради коментирани за първи път връзки в предложения аспект и заради обнародването на непознати и непреведени текстове. В предшестващите изследванията върху мащабната фигура на проф. Иван Шишманов (например „Иван Шишманов и обединена Европа“ от Румяна Конева, сборниците „Шишманови четения“ под съст. и ред. на Румяна Дамянова) обичайно се акцентира върху ролята на Шишманов в контекста на славянството и паневропеизма, но не са отличени страни, определящи го пряко като посредник между виенския и българския модернизъм, нито се маркират следи, свързващи го с Алеко Константинов и „Бай Ганьо“. Особено приноси в изследването на гл. ас. д-р Младен Влашки намирам и така наречените „Приложения“, които за мене са много значима част от хабилитационния труд. Всеки, който е работил с архивни документи, знае трудностите при „разчитането“ (в буквален и в преносен смисъл) на ръкописи и тяхното коментиране. Всеки, който е работил с преводи и сам превежда, познава цената

на точната дума и усилията да уловиш значенията ѝ. Този род занимания не се отблагодарява така бързо с търсене и намиране, както е с интернет-ресурсите, но затова пък плодовете са оригинални и автентични.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В края на изложението си бих искала да припомня един сюжетен възел от Шекспирова комедия, която преподаваме заедно с двамата кандидати в общите ни университетски занимания по дисциплината „Антична и западноевропейска литература“. Във „Венецианският търговец“ съблимен момент е изборът между три ковчезета – златно, сребърно и оловно. Печелившо се оказва оловното, но до него се стига след два грешни избора, заради подвеждащите надписи върху ковчезетата. Върху златното стои: „Във мене ще намериш, което иска всеки“. „От мене ще получиш, каквото си заслужил“ – шепне сребърното, а надписът върху оловното гласи – „Със мене ще рискуваш това, което имаш“. За себе си бих казала, че в личните си избори и в научната си работа винаги съм се опитвала да се вода от „суровото слово на оловото“ и то не ме е подвеждало. Затова бих искала да пожелаая на двамата кандидати, какъвто и да изходът от този конкурс за тях, да продължат напред и да намерят онова „сиво олово“, което пази своите прекрасни тайни само за тях.

В заключение заявявам своята положителна оценка за гл. ас. д-р Младен Влашки и препоръчвам на Научното жури да изготви доклад-предложение до Факултетния съвет на Филологическия Факултет за избора му на академичната длъжност „доцент“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ по професионално направление 2.1. Филология (Антична и западноевропейска литература: сравнително литературознание).

27.09.2018 г.

Изготвил становището:

(доц. д-р Светла Черпокова-Захариева)